

KIDUTUKSEN
VASTAINEN
KANSALLINEN
VALVONTAELIN

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

KANSALLINEN VALVONTAELIN LYHYESTI

- Eduskunnan oikeusasiamies on YK:n kidutuksen vastaisen sopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukainen kansallinen valvontaelin.
- Valvontaelin tekee säännöllisiä tarkastuksia paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä.
- Tarkastusten kohteita ovat esimerkiksi vankilat, poliisilaitokset, ulkomaalaisten säilöönottoyksiköt, koulukodit, lastensuojelulaitokset ja erilaiset hoitolaitokset.
- Tarkastuksilla pyritään ennaltaehkäisemään kiellettyä kohtelua.
- Tarkastushavaintojen perusteella annetaan valvottavalle suosituksia.

YK:N KIDUTUKSEN VASTAINEN VALVONTAJÄRJESTELMÄ

Kidutus ja muu halventava kohtelu on kielletty

Monet kansainväliset ihmisoikeussopimukset kieltävät kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun. YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus on vuodelta 1984.

Kiellon vahvistamiseksi YK:ssa laadittiin yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja (OPCAT), joka tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 2006.

Pöytäkirjalla luotiin uusi valvontajärjestelmä, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä kidutusta ja muuta halventavaa kohtelua suljetuissa laitoksissa.

Kaksitasoinen järjestelmä

Valvontajärjestelmällä on kaksi tasoa: YK:n kidutuksen vastainen alakomitea ja valinnaiseen pöytäkirjaan liittyneiden valtioiden kansalliset valvontajärjestelmät.

Alakomitealla ja kansallisella valvontaelimellä on oikeus vierailla paikoissa, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä joko viranomaisen määräyksestä, kehotuksesta, suostumuksesta tai myötävaikutuksella.

Oikeusasiamies toimii valvontaelimenä Suomessa

Oikeusasiamies aloitti toimintansa kansallisena valvontaelimenä marraskuussa 2014.

Tehtävän koko nimi on Yhdistyneiden kansakuntien kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT, Optional Protocol to the Convention against Torture) mukainen kansallinen valvontaelin (NPM National Preventive Mechanism).

MITÄ KANSALLINEN VALVONTAELIN TEKEE?

Tarkastuksia

Kansallinen valvontaelin voi tehdä tarkastuksia kaikkiin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi:

- vankilat
- poliisilaitokset
- ulkomaalaisten säilöönottotoyksiköt
- psykiatriset sairaalat
- koulukodit, lastensuojelulaitokset
- vanhusten ja kehitysvammaisten hoitopaikat ja asumisyksiköt
- säilytystilat laivoilla ja muissa liikennevälineissä
- säilytystilat yleisötilaisuuksissa.

Tarkastuksia tehdään joko ennalta ilmoittaen tai ilmoittamatta.

Tarkastuksissa voidaan käyttää apuna ulkopuolisia asiantuntijoita, kuten lääkäreitä.

Tarkastusten perusteella voidaan antaa suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua.

Suosituksia julkaistaan oikeusasiamiehen verkkosivuilla, www.oikeusasiamies.fi.

Aloitteita ja yhteistyötä

Valvontaelin voi tehdä ehdotuksia tai antaa lausuntoja valmisteltavasta lainsäädännöstä.

Valvontaelin tekee yhteistyötä YK:n sekä muiden kotimaisten ja kansainvälisten ihmisoikeustoimijoiden kanssa.

Oikeusasiamies laatii vuosittain kertomuksen toiminnastaan kansalliseen valvontaelimenä.

VALVONTAELIMELLÄ ON LAAJAT OIKEUDET

Valvontaelimellä on

- pääsy kaikkiin paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä
- oikeus saada kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka koskevat vapautensa menettäneitä tai heidän olosuhteitaan
- oikeus tavata vapautensa menettäneitä henkilöitä ja keskustella heidän kanssaan luottamuksellisesti.

Tietojen antaminen valvontaelimelle

Valvontatehtävän hoitamiseksi on tärkeää, että valvontaelimelle annetaan tietoja vapautensa menettäneiden kohtelusta ja olosuhteista.

Lain mukaan valvontaelimelle tietoja antaneelle ei saa määrätä rangaistusta tai muuta seuraamusta tietojen antamisen perusteella.

Valvontaelimelle luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä ei paljasteta ilman asianomaisen suostumusta.

MITÄ TARKASTUKSELLA TAPAHTUU?

Tarkastuksilla tehdään havaintoja vapautensa menettäneiden oloista ja kohtelusta, keskustellaan laitoksen johdon ja henkilökunnan kanssa ja tavataan henkilökohtaisesti vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Tarkastuksilla voidaan antaa palautetta tehdyistä havainnoista ja myös ohjausta ja suosituksia hyvään ja lainmukaiseen menettelyyn.

Samoin voidaan keskustella, miten tarkastuskohde voisi parantaa menettelytapojaan.

Tarkastuksen jälkeen?

Tarkastuksesta laaditaan pöytäkirja, johon kirjataan havainnot ja suositukset.

Tarkastuskohdetta voidaan pyytää ilmoittamaan määräaikaan mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tarkastuksella tehtyjen havaintojen johdosta.

Valvontaelin seuraa myös omatoimisesti, miten sen suosituksia noudatetaan, ja tekee tarvittaessa jatkokäyntejä.

KIDUTUKSEN JA MUUN JULMAN TAI HALVENTAVAN KOHTELUN TAI RANGAISTUKSEN VASTAISEN YLEISSOPIMUKSEN VALINNAINEN PÖYTÄKIRJA

JOHDANTO

Tämän pöytäkirjan sopimusvaltiot, jotka ovat vakuuttuneita siitä, että vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan voidaan vahvistaa ennalta ehkäisevin muin kuin oikeudellisin menetelmin, jotka perustuvat laitoksissa tehtäviin säännöllisiin tarkastuksiin.

MITÄ ON KIDUTUS, MUU JULMA, EPÄINHIMILLINEN TAI HALVENTAVA KOHTELU?

YK:n kidutuksen vastainen yleissopimus määrittelee, mitä ovat kidutus ja epäinhimillinen kohtelu.

Kidutusta, julmaa tai halventavaa kohtelua on esimerkiksi se:

- kun henkilölle aiheutetaan tahallisesti kovaa henkistä tai ruumiillista kipua tai kärsimystä
- kun henkilöä kohdellaan nöyryyttävästi ja halventavasti tai kun häntä pidetään tällaisissa olosuhteissa
- kun viranomaiset laiminlyövät vapaudenriiston kohteeksi joutuneen henkilön terveydenhuollon.

Kidutuksen, halventavan ja epäinhimillisen kohtelun ja rangaistuksen kielto on ehdoton, poikkeuksia ei sallita missään tilanteessa.

Kidutuksella on vakavia seurauksia sekä sen uhrille että hänen läheisilleen ja yhteiskunnalle.

YHTEYSTIEDOT

POSTIOSOITE

Eduskunnan oikeusasiamies
00102 Eduskunta

KÄYNTIOSOITE

Oikeusasiamiehen kanslia
Arkadiankatu 3, Helsinki

*(Eduskunnan lisärakennus
Pikkuparlamentti)*

Avoinna ma–pe klo 9–16

PUHELIN

09 4321 *(eduskunnan vaihde)*

SÄHKÖPOSTI

oikeusasiamies@eduskunta.fi

SUOJATTU SÄHKÖPOSTI

Suojattua yhteyttä on syytä käyttää, kun lähettää aineistoa, joka sisältää salassa pidettäviä tai muuten arkaluontoisia asioita.

SUOJATTU SÄHKÖPOSTI:

<https://turvaposti.eduskunta.fi>

VASTAANOTTAJA:

oikeusasiamies@eduskunta.fi

FAKSI

09 432 2268

VERKKOSIVUT

Kansallinen valvontaelin
www.oikeusasiamies.fi

VALOKUVAT

Kansi
Sivut 4 ja 6
Sivu 7

Anssi Kähärä / Werklig
Eduskunta / Hanne Salonen
Oikeusasiamiehen kanslia

